

Поняття та види судово-медичних експертиз

Штука О.М., курсант 305 навчальної групи ННІ №1 НАВС.

Науковий керівник: професор кафедри криміналістики та судової медицини, кандидат юридичних наук **Сокиран Ф.М.**

Судово-медична експертиза — це науково-практичне дослідження, яке здійснюється за постановою уповноважених органів або за ухвалою суду судово-медичним експертом і включає вирішення медичних і деяких біологічних питань, виникаючих у процесі слідства, з метою сприяння у встановленні обставин, що підлягають доказуванню по певній справі.

Судово-медична експертиза набула особливого значення в роки Другої світової війни, коли сприяла розкриттю звірств німецько-фашистських загарбників на тимчасово окупованій території СРСР та інших країн Європи.

Метою проведення такого виду експертиз є дослідження на підставі спеціальних знань матеріальних об'єктів, що містять інформацію про обставини справи, яка перебуває в провадженні органів дізнання, слідчого, прокурора чи суду.

Судово-медична експертиза здійснюється на принципах законності, об'єктивності, повноти дослідження та незалежності державними установами - бюро судово-медичних експертиз.

Проведення такої експертизи здійснюється судово-медичними експертами, які повинні мати вищу медичну (фармацевтичну) освіту, пройти спеціальну підготовку з проведення судово-медичних експертиз та отримати сертифікат судово-медичного експерта.

Об'єктами судово-медичної експертизи можуть бути:

1) Потерпілі, обвинувачувані й інші особи (живі особи).

Експертиза живих осіб є найчастішим видом судово-медичної експертизи, на частку якої припадає близько 80 % усіх експертиз. Підставами для проведення експертизи живих осіб є: ушкодження і хвороби для встановлення характеру і ступеня тяжкості ушкоджень; стану здоров'я у випадках симуляції, дисимуляції, агравації; штучних хвороб, проценту стійкої втрати працездатності, зараження венеричними хворобами, для встановлення статі, статевої недоторканості, статевої зрілості та інші.

2) Труп.

Експертиза трупів становить близько 16 % усіх експертиз. На експертизу згідно з відповідними правилами направляють:

- трупи осіб, які померли насильницькою смертю в результаті убивства, самогубства чи нещасного випадку, або при підозрі на таку смерть;
- трупи осіб, які померли раптово в лікувальних закладах при невстановленому діагнозі в першу добу їхнього перебування там;
- трупи невідомих осіб;
- трупи осіб, які померли в лікувальних закладах, у разі скарги родичів у органи прокуратури на неправильне лікування хворого;
- трупи новонароджених при підозрі на скоєння дітовбивства;
- розчленовані трупи і т. ін.;

Експертиза речових доказів становить близько 5-6 % усіх експертиз. Речові докази - це предмети чи сліди, які можуть служити для виявлення обставин справи, встановлення чи спростування кримінальної дії, виявлення суті того, що відбулося. Процесуальне визначення речових доказів дане в ст. 98 КПК України. Речовими доказами можуть бути найрізноманітніші об'єкти. Найчастіше в судово-медичній практиці досліджуються об'єкти зі слідами крові, волосся, сперма, слина, молозиво, частини кісток, внутрішніх органів, тобто речові докази біологічного походження;

Матеріали кримінальних і цивільних справ, частка яких становить близько 1 % усіх експертиз.

Суттєвим об'єктом експертизи можуть бути матеріали справ, коли слідчий чи суд надсилає експерту всю справу для вивчення і відповідей на поставлені запитання. Це застосовується в тих випадках, коли у справі зібрано багато різних медичних документів, чи є кілька, що суперечать один одному, експертних висновків, або експертиза розходиться з даними слідства.

За самою суттю, послідовністю виконання, за об'ємом та іншими ознаками розрізняють такі експертизи:

Первинна експертиза – експертиза певного роду, виду та підвиду, яка вперше виконана за справою для вирішення питання, що цікавить слідчого.

Повторна експертиза – експертиза тих самих об'єктів та для вирішення тих самих питань, відповідь на які були дані первинною експертизою, виконується через необґрунтованість або сумнів щодо правильності висновків експерта.

Додаткова експертиза – експертиза, що призначається у випадку, коли висновки первинної експертизи того самого роду, виду та підвиду неповні або незрозумілі.

Додаткова експертиза виконується з метою вирішення нових питань шляхом дослідження об'єктів, які вже досліджувалися під час первинної експертизи, іноді із залученням додаткових матеріалів. Пояснення або аргументація висновків первинної експертизи є завданням не додаткової експертизи, а допиту експерта.

Комплексна експертиза – експертне дослідження, що виконується для вирішення граничних питань, суміжних для різних родів (видів) експертиз, які не можуть бути вирішені на підставі однієї галузі науки (роду, виду експертизи). Комплексна експертиза виконується відносно одних речових доказів кількома фахівцями відповідних галузей науки.

Комісійна експертиза – експертне дослідження, що виконується за постановою слідчого (ухвалою суду) кількома експертами однієї галузі науки, які досліджують матеріали та вирішують поставлені перед ними питання.